

Spørsmål frå representanten Jana Midelfart Hoff (H) til møte i næring 06.10.2021:

Årets frukthøst på Vestlandet har vært svært god, ikke minst hva plommer og epler angår. Dette har imidlertid også bydd på problemer hva distribusjon gjelder. Vi har fått informasjon fra fruktbonder om at blant annet flere tonn med plommer er kastet, fordi videre distribusjon ikke har fungert. Dette har også vært tilfellet tidligere.

At store mengder flott frukt må kasseres, er hverken bærekraftig eller økonomisk hensiktsmessig.

- Har man oversikt over hvor mye frukt som måtte kasseres så langt i år og årsakene til dette?
- Hvordan kan fylket i fremtiden bidra til at dette unngås? Kan man tenke seg etablering av supplerende distribusjonsnettverk, markedsføringskampanjer og tilsvarende?
- Er dette noe man vil se på i samarbeid med fylkets fruktbonder?

Svar på spørsmål:

2021 har vore eit svært godt fruktår i Vestland, med god kvalitet og godt sal. Høge temperaturar i juli og august, gav rask modning for kvar sort, og at det vart stor overlapping mellom sortar. Dette gav store utfordringar for produsentane med å få hausta til rett tid, for fruktmottaka sin kjøle- og pakkekapasitet og for salsapparatet å få omsett frukta medan kvaliteten var god.

Største utfordringa i 2021 var plommer, der mengdene var større enn rekordåret 2019, men med kortare tid å selja på. For alle pakkeria i Vestland tok det om lag 6 veker frå fyrste plommene vart mottekne til siste innlevering. I eit middelsår, er spennet både 7 og 8 veker. Halve plommetonnasjen i Vestland kom inn i løpet av ei veke i 2021. Sjølv om salet var godt og det var lite på lager helga før, klarde ikkje marknaden å omsetje dei ekstreme mengdene som kom i veke 34. Tonnasjen på kjølelager auka sterkt på mottaka i alle plommedistrikta.

Det varme vêret førde til rask mogning, og mange produsentar makta ikkje å plukke alt ved rett mogningsgrad. Då dei samstundes måtte i gang med å hauste eple og pære, vart difor denne frukta prioritert og resten av plommene vart hengande att. Plommene som var komne inn på lager, fekk gradvis svakare kvalitet på grunn av auka lagringstid, med større utkast som resultat.

Mottaka i Vestland tok imot nær 1500 tonn plommer i 2021. Truleg vart omlag 20% hengande att i hagane på grunn av marknadssituasjonen og varmt, drivande vêr. Det vil alltid vere slik når det er varmt i vêret, at ein del plommer er for mogne og må sleppast på bakken under haustinga. Nok arbeidskapasitet kan også vere ei utfordring for ein del produsentar. Det er også ei klar kost/nyttevurdering bak. Det er ofte ikkje lønsamt å hausta plommer til industri. Det største tapet for produsentane ligg på det som er hausta, men som ikkje vert selt. I 2021 utgjorde dette i overkant av 100 tonn, som er vesentleg meir enn i eit normalår. På landsbasis har ein rekna med at det kan seljast 2.000 - 2.300 tonn plomme i ein sesong, og i år var produksjonen vesentleg over dette. I tillegg var sesongen kort og det var ein svært høg tilførsletopp i veke 34.

For å vera leveringsdyktig i alle år, må produsentane rigga produksjonen slik at det i enkelte år blir for store volum. I eple er det godt utbygd vidareforedling til juice og sider, som tek vare på overskotet til ein akseptabel pris for produsentane. Slik vil det også vera i 2021. Utfordringane er vesentleg større i steinfrukt, særleg i plomme. I Hardanger er det starta eit prøveprosjekt med bruk av steinfrukt til industri, gjennom eit nystarta selskap Frukthagen Hardanger AS. I Sogn og Nordfjord har Balholm og Gardsbrenneriet teke imot nokre tonn utsortert vare, men store mengder utsortert vare har gått til dyrefôr eller blitt levert deponi. Uansett bruk, vil alle plommer som er hausta og ikkje blir selde til konsum vera eit stort økonomisk tap for produsentane.

Det vil vera aktuelt å sjå på felleisløysingar i Vestland kring dette temaet. Fylkeskommunen har eit godt samarbeid med frukt og bærprodusentane og det vil me utvikle vidare til beste for næringa. Njøs frukt og bærsenter som fylkeskommunen har samarbeidsavtale med, har vore til god hjelp med å skaffe grunnlag for dette svaret.